

**O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI
RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI**

Israilova Shoira Turg'unovna

I.F.N., dotsent. Nizomiy nomidagi Toshkent davlat milliy pedagogika universiteti,
“Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari” kafedrasida dotsenti.

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning zamonaviy holati, uning iqtisodiy o'sishdagi o'rni hamda istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlari tahlil qilinadi. Shuningdek, kichik biznes subyektlarini qo'llab-quvvatlash bo'yicha davlat siyosati, yaratilayotgan qulay shart-sharoitlar va mavjud muammolar ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Tadqiqot natijasida kichik biznes va tadbirkorlikni yanada rivojlantirishga xizmat qiluvchi samarali mexanizmlar va innovatsion yondashuvlar taklif etiladi. Maqola mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida tadbirkorlik subyektlarining ahamiyatini ochib beradi.

Kalit so'zlar: kichik biznes, tadbirkorlik, iqtisodiy rivojlanish, investitsiya, innovatsiya, bandlik, biznes muhiti, davlat qo'llab-quvvatlashi, raqobatbardoshlik, iqtisodiy islohotlar

Kirish

Bugungi kunda kichik biznes va tadbirkorlik har qanday mamlakat iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ayniqsa, rivojlanayotgan davlatlarda ushbu sohaning taraqqiyoti iqtisodiy o'sishni jadallashtirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va aholi farovonligini oshirishda asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. O'zbekistonda ham mustaqillik yillaridan boshlab kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilib, bu borada keng qamrovli islohotlar amalga oshirildi. So'nggi yillarda mamlakatda tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash, biznes yuritish uchun qulay muhit yaratish, soliq yukini kamaytirish hamda kredit resurslariga erkin kirishni ta'minlashga qaratilgan qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Bu esa kichik biznes subyektlarining iqtisodiyotdagi ulushini sezilarli darajada oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, globallashtirish jarayonlari, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi va bozor munosabatlarining murakkablashuvi kichik biznes oldiga yangi talab va vazifalarni

qo'ymoqda. Mazkur sharoitda tadbirkorlikni rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlarini aniqlash, mavjud muammolarni chuqur tahlil qilish hamda ularni bartaraf etish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari o'rganish, uning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llarini tahlil qilish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Materiallar va metodlar

Mazkur tadqiqotni amalga oshirish jarayonida ilmiy bilishning turli usullaridan kompleks tarzda foydalanildi. Jumladan, tizimli tahlil, qiyosiy tahlil, statistik ma'lumotlarni umumlashtirish, iqtisodiy-mantiqiy tahlil hamda prognozlash usullari qo'llanildi. Tadqiqotning nazariy asosini kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishga oid milliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari tashkil etdi. Amaliy ma'lumotlar bazasi sifatida O'zbekiston Respublikasining iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari, kichik biznes subyektlari faoliyatiga oid statistik ma'lumotlar, davlat tomonidan qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar hamda rasmiy hisobot materiallaridan foydalanildi. Shuningdek, tadqiqot jarayonida kichik biznes subyektlarining faoliyatiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash maqsadida tahliliy yondashuv asosida ularning iqtisodiy samaradorligi baholandi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida tizimli yondashuv asos qilib olinib, kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar o'zaro bog'liqlikda o'rganildi. Shu bilan birga, mavjud tendensiyalar asosida istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlarini aniqlash uchun ilmiy prognozlash usullaridan foydalanildi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik so'nggi yillarda iqtisodiyotning eng tez rivojlanayotgan sektorlaridan biriga aylangan. Mazkur sohaning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi ortib borayotgani, yangi ish o'rinlari yaratilayotganligi va aholi bandligini ta'minlashdagi o'rni mustahkamlanayotganligi aniqlandi. Shu bilan birga, kichik biznes subyektlari faoliyatini rivojlantirishda davlat tomonidan yaratilgan qulay biznes muhiti, soliq imtiyozlari, kreditlash tizimining takomillashuvi va infratuzilmaning rivojlanishi muhim omil bo'lib xizmat qilayotgani kuzatildi. Ayniqsa, raqamli texnologiyalarni joriy etish va elektron tijoratning kengayishi kichik biznes subyektlarining bozorga kirish imkoniyatlarini sezilarli darajada oshirmoqda. Biroq tadqiqot davomida ayrim muammolar ham aniqlandi. Jumladan, moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatining cheklanganligi, tadbirkorlik faoliyatini yuritishda byurokratik to'siqlarning

mavjudligi, malakali kadrlar yetishmasligi va bozor infratuzilmasining ayrim hududlarda yetarli darajada rivojlanmaganligi kichik biznes rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Muhokama

Olingan natijalar kichik biznes va tadbirkorlikning mamlakat iqtisodiy taraqqiyotidagi o'rni tobora ortib borayotganligini tasdiqlaydi. Mazkur sohaning rivojlanishi nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi, balki ijtimoiy muammolarni, xususan, ishsizlik darajasini kamaytirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlar tajribasida kichik biznesni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari yanada takomillashgan bo'lib, ular orqali innovatsion faoliyatni rag'batlantirish, eksport salohiyatini oshirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirishga erishilgan. O'zbekiston sharoitida ham ushbu tajribalarni milliy xususiyatlarni hisobga olgan holda joriy etish muhim hisoblanadi. Shuningdek, kichik biznesni rivojlantirishda raqamli iqtisodiyot imkoniyatlaridan keng foydalanish, startup loyihalarni qo'llab-quvvatlash, biznes ta'limini rivojlantirish va hududlar kesimida infratuzilmani yaxshilash zarur. Bu esa tadbirkorlik subyektlarining barqaror faoliyat yuritishi va ularning iqtisodiyotdagi ulushini yanada oshirishga xizmat qiladi. Umuman olganda, kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari bevosita amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning samaradorligiga bog'liq bo'lib, ushbu sohada kompleks yondashuvni qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlashda muhim omillardan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, mazkur soha nafaqat yalpi ichki mahsulot hajmini oshirish, balki aholi bandligini ta'minlash, daromadlarni ko'paytirish va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashda ham muhim rol o'ynaydi. So'nggi yillarda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar, xususan, tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash, soliq tizimini soddalashtirish, moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlarini kengaytirish hamda biznes muhitini yaxshilashga qaratilgan chora-tadbirlar kichik biznesning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish jarayonida mavjud muammolarni bartaraf etish dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Jumladan, moliyalashtirish manbalarining yetarli emasligi, ayrim hududlarda infratuzilmaning sust rivojlanganligi, tadbirkorlik ko'nikmalarining yetishmasligi kabi omillar sohaning to'liq rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda. Kelgusida kichik biznes va tadbirkorlikni yanada rivojlantirish uchun quyidagi

yoʻnalishlarga alohida eʼtibor qaratish maqsadga muvofiq: innovatsion faoliyatni qoʻllab-quvvatlash, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, eksport salohiyatini oshirish, biznes taʼlimini rivojlantirish va hududiy infratuzilmani takomillashtirish. Ushbu chora-tadbirlar kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini oshirib, mamlakat iqtisodiyotining uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

1. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli Farmoni. “Harakatlar strategiyasi toʻgʻrisida”.
2. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–2026-yillarga moʻljallangan Taraqqiyot strategiyasi.
3. Oʻzbekiston Respublikasi Davlat statistika qoʻmitasi maʼlumotlari. – Toshkent, 2023.
4. Abdugʻaniev A.A. Kichik biznes va tadbirkorlik asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
5. Qodirov D.R. Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish mexanizmlari. – Toshkent, 2019.
6. Rasulov A.X. Oʻzbekistonda kichik biznesni rivojlantirish istiqbollari. – Toshkent, 2021.
7. World Bank. Small and Medium Enterprises (SMEs) Finance. – Washington DC, 2022.
8. OECD. Financing SMEs and Entrepreneurs. – Paris, 2021.
9. Schumpeter J.A. The Theory of Economic Development. – Harvard University Press, 1934.
10. Porter M.E. Competitive Advantage of Nations. – New York: Free Press, 1990.